

УДК 371.133.2

Стерчо І.П., к.х.н., доц.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ХІМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДВНЗ «УЖНУ»

*Кафедра фізичної та колоїдної хімії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», хімічний факультет,
вул. Підгірна 46, м. Ужгород, 88000; e-mail: ivannaster@rambler.ru*

Сучасний етап розвитку системи освіти характеризується пошуком нових форм і методів професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Важливе місце серед них посідає педагогічна практика.

Саме педагогічній практиці надають особливе значення у процесі формування методичної компетентності студентів, адже під час її проведення активізується процес професійного становлення та самовизначення фахівця, поглиблюються теоретичні знання майбутніх педагогів, розвиваються методичні уміння, навички практичної діяльності, професійно значущі якості особистості, створюються умови для вироблення власного методичного стилю. Результати практики слугують показником готовності студентів до професійної діяльності [1].

Саме у процесі педагогічної практики відбувається найбільш інтенсивне знайомлення з усіма аспектами майбутньої роботи, проявляється критичне та осмислене ставлення до хімії, екології, включаються механізми педагогічної рефлексії, формуються основи професійної самооцінки.

Як педагогічна категорія практика є складовою частиною навчального процесу та має на меті навчити студентів застосовувати у педагогічній діяльності науково-теоретичні знання та практичні навички, отримані при вивченні психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін, сприяти розвитку у майбутніх учителів стійкого інтересу до професійної діяльності [2]. Тому неможливо розглядати педагогічну практику поза рамками навчального процесу. «Педагогічна практика в Україні обов'язкова складова навчального процесу педагогічних інститутів, університетів, педагогічних училищ, інститутів вдоско-

налення учителів, інститутів післядипломної освіти, яка передбачає професійну підготовку педагогічних кадрів і підвищення їхньої кваліфікації» [3].

Згідно з «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і вмінь, відповідно до різних освітніх і кваліфікаційних рівнів: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Зміст і послідовність практики визначається програмою, яка розробляється кафедрою або предметною комісією згідно з навчальним планом [4].

Теоретичні засади організації педагогічної практики обґрунтовано у наукових доробках О. Абдулліної, С. Архангельського, А. Бойко, В. Гриньової, К. Дурай-Новакової, ін. Українські учені О. Глузман, Н. Дем'яненко, М. Євтух, Л. Задорожня, С. Золотухіна, Є. Князева, М. Левченко, В. Луговий, В. Майборода, Р. Куліш, Л. Хомич, М. Ярмаченко досліджували історію становлення і розвитку педагогічної освіти, зокрема педагогічної практики майбутніх учителів. Історико-педагогічні аспекти організації педагогічної практики висвітлено в дисертаційних роботах А. Булди, О. Лавріненка та О. Лук'яненка [1].

Окремим питанням, пов'язаним з організацією та проведенням педагогічної практики студентів, присвячено наукові розвідки С. Білоконного, О. Коник, Т. Крюкової, Л. Манчуленко, У. Новацкої, В. Санданової, Л. Тархан, Е. Шаріпової та ін. [1].

Мета даного дослідження – з'ясувати особливості проведення педагогічної практики з хімії та екології для студентів хіміч-

ного факультету та обґрунтувати її значення у формуванні методичної компетентності майбутніх вчителів хімії.

У педагогічному словнику практику визначено як зумовлену специфікою соціального буття цілеспрямовану, чуттєво-предметну діяльність людей, змістом якої є перетворення природи й суспільства, специфічно людську форму життєдіяльності, спосіб буття людини у світі [3]. Відповідно до «Положен-

ня про проведення практики студентами вищих навчальних закладів» метою практики є формування у студентів на базі знань, одержаних у ВНЗ, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності [5].

Відповідно до навчальних планів на хімічному факультеті існують такі види практики:

Спеціальність	Курс	Семестр	Тривалість	Вид практики
6.040101 Хімія	4	7	1 тиждень	ознайомча
6.040101 Хімія	4	8	2 тижні	педагогічна
7.040101 01 Хімія	5	9	5 тижнів	педагогічна
7.04010101 Хімія	5	9	5 тижнів	педагогічна
6.040106 Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування	4	7	1 тиждень	ознайомча
6.040106 Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування	4	8	2 тижні	педагогічна
7.04010601 Екологія та охорона навколишнього середовища	5	9	5 тижнів	педагогічна
8.04010601 Екологія та охорона навколишнього середовища	5	9	5 тижнів	педагогічна

До найважливіших завдань педагогічної практики на хімічних факультетах відносимо наступні:

- виховання у студентів педагогічних здібностей, потреби у педагогічній самоосвіті;
- виховання інтересу й любові до професії вчителя;
- закріплення і поглиблення теоретичних знань із хімії/екології та інших природничих дисциплін;
- формування і розвиток професійних педагогічних вмінь і навичок;
- ознайомлення з сучасним станом педагогічного процесу у загальноосвітній школі, із досвідом кращих учителів.

Педагогічна практика на хімічному факультеті має наскрізний характер і виконується на основі поступового ускладнення завдань і змісту діяльності студентів від курсу до курсу.

На практиці студенти використовують теоретичні знання, які засвоїли в курсах «Педагогіка», «Психологія», «Методика

викладання хімії», «Методика викладання екології», «Методика застосування навчальних завдань і комп'ютерної техніки при викладанні шкільного курсу».

У ході педагогічної практики студенти розробляють методичні матеріали з певної навчальної теми або розділу курсів «Хімія» та «Екологія», проводять залікові уроки, позакласні заходи, аналізують уроки своїх колег-практикантів, готують відповідну документацію та звіт про проходження практики.

Систему організації та проведення педагогічної практики слід розглядати як сукупність форм і методів навчального процесу, які базуються на основі чинних програм з урахуванням профілів навчання, індивідуальних особистісних потреб та потреб учнів.

Реалізація завдань педагогічної практики залежить від чіткості її організації. Основними умовами ефективної наскрізної педагогічної практики є теоретична, практична і психологічна підготовка студентів,

комплексний підхід до змісту та організації практики, зв'язок з органами та установами народної освіти.

Педагогічна практика студентів в школі починається з настановної наради студентів-практикантів, яку проводить факультетський керівник педагогічної практики. На даній нараді обов'язково присутні групові керівники практики хімічного факультету, викладачі кафедри педагогіки.

На зборах до відома практикантів доводять завдання практики, її зміст, форми і методи, обговорюють питання про підготовку до уроків і позакласних виховних заходів, спостереження і аналіз уроків, дають рекомендації з обліку документації і складання звітності, визначають їх обов'язки в школі та в університеті протягом всього періоду практики. На цій нараді практикантів розподіляють по школах. У кожную школу направляють групу, що включає 6-7 студентів. Факультетський керівник призначає старосту групи – найближчого помічника групового керівника. Основним керівником групи, який відповідає за всю її роботу, є груповий керівник.

Для уточнення вимог, що ставляться в процесі педагогічної практики до школи, і зустрічних вимог школи до проведення та й практики і їх керівництва, факультетський керівник завчасно проводить бесіду з директором школи, завучем і вчителями.

Кінцевий результат педагогічної практики вбачається у формуванні компетентного педагога, який готовий до теоретичного і практичного розв'язання професійних завдань та досягнення високих результатів у педагогічній діяльності.

На хімічному факультеті було проведено анкетування студентів 4 курсу напряму підготовки «Хімія» (анкети видавались кожному студенту, анкетування анонімне) до і після проведення педагогічної практики. В питаннях анкети пропонувалось оцінити в балах якість психолого-педагогічної та методичної підготовки, зміну інтересу до професії вчителя хімії та до спеціальності «Хімія». Студент може оцінити рівень своєї творчої готовності до професійної діяльності. Анкета розроблена доцентом кафедри фізичної та колоїдної хімії Стерчо І.П. Зразок анкети приведено нижче:

Зразок анкети:

1. Чи пов'яжете Ви свою майбутню професію з роботою в школі?

а) так; б) ні; в) не впевнений; г) Ваш варіант відповіді.

2. На Вашу думку що є самим головним у професії вчителя?

а) блискуче знання свого предмету; б) любов до учнів і вміння працювати з ними; в) готовність працювати над собою, вдосконалюватись в професії; г) Ваш варіант відповіді.

3. Що Вас більш за все лякає в роботі шкільного вчителя?

а) невелика зарплата і ненормований робочий день; б) робота з важкими учнями; в) необхідність з року в рік викладати один і той же матеріал; г) робота в чисто жіночому колективі; д) Ваш варіант відповіді.

4. Які головні труднощі, на Вашу думку, можуть виникнути (виникли) в процесі проходження педагогічної практики?

а) я не достатньо володію навчальним матеріалом з хімії; б) я не впевнений(на), що зможу правильно організувати уроки; в) я не впевнений(на), що зможу налагодити спілкування з учнями, вчителями і адміністрацією школи; г) Ваш варіант відповіді.

5. З учнями якого віку Ви хотіли працювати?

а) 9-12 років; б) 13-15 років; в) 16-17 років; г) Ваш варіант відповіді.

6. Як Ви вважаєте, якими повинні бути відношення між студентами-практикантами і учнями?

а) дружніми, неформальними, інакше вони не будуть слухатися; б) формальні, з дотриманням дистанції, інакше вони «сядуть на голову»; в) Ваш варіант відповіді.

7. На скільки, на Ваш погляд, важливий ігровий елемент на уроці?

а) гру як елемент уроку можна використовувати тільки в молодших класах; б) гру як елемент уроку можна використовувати в будь яких класах; в) гру як елемент уроку потрібно використовувати як можна менше, так як учні після гри важко заспокоїти; г) ігровий елемент на уроці не обов'язковий, так як навчання – це справа серйозна.

8. Чому, на Ваш погляд, слід приділяти найбільше уваги при підготовці до уроку?

а) плануванню уроку за часом; б) детальному вивченню матеріалу, який підлягає вивченню; в) обдумуванню як

краще пояснити новий матеріал; г) пошуку додаткових матеріалів.

9. Чи можете Ви, на Ваш погляд, позитивно чи негативно вплинути на майбутнє Ваших учнів за такий короткий строк як Ваша педагогічна практика?

а) думаю, так; б) впевнений(на), що ні; в) сумніваюсь; г) Ваш варіант відповіді.

10. Наскільки корисною, на Ваш погляд, буде педпрактика для Вас як для майбутнього спеціаліста?

а) впевнений(на), що вона буде корисною; б) можливо, вона принесе мені якусь користь, але я в цьому сумніваюсь; в) боюся, що це буде марна трата часу; г) Ваш варіант відповіді.

11. Хто, на Ваш погляд, повинен приділяти Вам більше уваги під час проходження педпрактики?

а) керівник практики від факультету; б) груповий керівник; в) керівник від кафедри педагогіки; г) шкільний вчитель.

12. Чи є, на Вашу думку, необхідність в проведенні додаткових методичних консультацій або занять під час педагогічної практики?

а) так, тому що під час практики виникають питання, на які вчителі відповісти не можуть; б) ні, тому що вони відволікають від самої практики; в) Ваш варіант відповіді.

13. На скільки часто, на Вашу думку, потрібно проводити такі консультації або додаткові заняття?

а) один раз в тиждень за розкладом; б) вони повинні проводитись тільки на прохання студентів і носити індивідуальний характер; в) один раз перед заліковим уроком або здачею документації; г) Ваш варіант відповіді.

14. Чи є, на Вашу думку, необхідність детального обговорення результатів педагогічної практики після її завершення?

а) безперечно, тому що це допоможе запобігти багатьом помилкам під час проходження наступної практики на 5 курсі; б) не бачу в цьому особливої необхідності, так як краще обговорювати це із шкільним вчителем; в) Ваш варіант відповіді.

Результати анкетування наведені в табл. 1:

Таблиця 1 Оцінка рівня підготовки до педагогічної практики студентів 4 курсу хімічного факультету напрям підготовки «Хімія»

Рівень підготовки	Вид підготовки			
	з хімії	з методики викладання хімії	педагогічна	психологічна
5 – високий, оптимальний	10	11	8	9
4 – добрий, достатній	14	12	14	13
3 – середній	5	6	7	7
2 – недостатній, дуже слабкий	-	-	-	-
Кількість учасників анкетування	29	29	29	29

Студенти відмічають, що хороша психолого-педагогічна і методична підготовка дозволяє успішно орієнтуватися в психологічних аспектах уроків, дає можливість проводити виховну роботу і уроки з хімії. В анкеті також відображені питання, що характеризують відношення до професії вчителя до початку і після педагогічної практики. Можна відмітити відсутність негативного відношення до вибраної професії, але інтерес викликають, на жаль, тільки окремі сторони роботи вчителя хімії.

Відношення студентів-хіміків до вибраної професії «вчитель хімії» до і після

практики представлено на рис. 1. З рис. 1 видно, що число студентів, які проявляють інтерес до обраної професії після проходження педагогічної практики значно зріс.

Від якості організації та проведення педагогічної практики великою мірою залежить професійне становлення майбутнього вчителя як компетентного фахівця. Під час педпрактики у студентів може посилитися бажання працювати вчителем або, навпаки, можуть виникнути сумніви щодо правильності вибору професії.

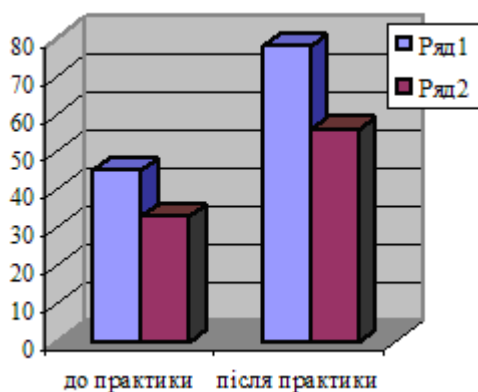

Рис.1. Відношення студентів до вибраної спеціальності (Ряд 1 – великий інтерес; Ряд 2 – деякий інтерес).

Отже, педагогічна практика у вищому навчальному закладі є однією з найважливіших етапів підготовки вчителя до практичної діяльності в загальноосвітніх закладах різних типів. У ході практики закріплюються та поглиблюються теоретичні знання, набуті під час навчання, виробляються професійні уміння й навички, розвиваються педагогічне мислення і творчі здібності.

Список використаних джерел

1. Грицай Н. Педагогічна практика як засіб формування методичної компетентності майбутніх учителів біології. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012, № 5(Ч. 2), 26-33.

2. Лигостева А.В. Организация летней педагогической практики в процессе профессиональной подготовки студентов педагогического колледжа: *Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Оренбург, 2001.*

3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: *Либідь*, 1997. С. 376.

4. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. *Міністерство освіти України. Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 139-152.

5. Наказ Міністерства освіти та науки України від 08.04.1993 № 93 «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93/conv>.

Стаття надійшла до редакції: 12.10.2015.

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF PEDAGOGICAL PRACTICE STUDENTS FACULTY OF CHEMISTRY SHEI «UzhNU»

Stercho I.P.

The current stage of the educational system is characterized by a search for new forms and methods of professional and pedagogical training of future teachers. An important role in this process has pedagogical practice. The process of teaching practice accompanied by intensive acquaintance with all aspects of future work. At this time appears critical and sensible attitude to chemistry, ecology, and formed the foundations of professional self-esteem.

The purpose of the study is to find out features of students teaching practice on chemistry and ecology and to substantiate its importance in the formation of methodical competence of future teachers of chemistry. The professional formation of the future teachers depends on the quality of the organization and carrying out of teaching practice. The desire to work as a teacher may increase during practice or, conversely, there may be doubts about the correctness of the professions choice.